

AZ IFLA ÉS A KÖNYVTÁROS-EGYESÜLETEK _____

Az IFLA 1971. évi közgyűlése

A Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetségének 37. közgyűlését az angliai Liverpoolban rendezték meg, 1971. augusztus 28-tól szeptember 4-ig. A konferencia lelke, mozgatója, házigazdája a liverpooli Városi Könyvtárak főigazgatója, George CHANDLER volt, az angliai könyvtárosegyesület elnöke.

Bár Liverpoolnak mint városnak a vonzóereje nem hasonlítható a megelőző IFLA konferenciák színhelyeihez, a Városi Könyvtárak szép épületei és elhelyezése a városon belül, magas fokú szervezettségük, egyúttal pedig angolszász típusú tagoltságuk igen gazdag miliőt, méltó háttérrel biztosított a nagy nemzetközi összejövetel számára.

Ami az érdeklődés mértékét illeti, itt is azt kell mondanom, amit az előző beszámolóknak: ismét többen vettek részt a közgyűlésen, mint korábban. A teljes létszám 749 volt, ebből 160-an Angliából jöttek. Ha még a családtagok 135-ös számát is levonjuk, a létszám már nem olyan magas, mégis mutatja azokat az arányokat, melyekre 1972 késő nyarán Budapesten kell számítani. A külföldi delegációk közül legnépesebb az Egyesült Államoké volt (92), utána a nyugatnémet (36), a spanyol (33), az olasz (30) delegáció következett. 20-30 között volt a kanadai és a francia delegáció, 10-20 között a szovjet delegáció létszáma; természetesen képviseltette magát a többi szocialista ország is, többnyire 3-10 résztvevővel.

Örvendetes jelenségként ezuttal többen jelentek meg Afrika és Ázsia fejlődő országaiból. Az UNESCO támogatásával ugyanis a közgyűlést megelőzően a fejlődő országok számára 3 napos szemináriumot rendeztek "A korszerű könyvtárügy újabb fejlődési irányai" címmel; erre kenyai, ugandai, koreai, nigériai, pakisztáni, ceyloni stb. könyvtárosokat hívtak meg, és a szeminárium befejeztével felkérték őket az ülésen való részvételre. Ezt ők meg is tették, többek fel is szólaltak, meglehetősen hangsúlyos képviselve országaik érdekeit. Végre tehát az elmaradt országok is kezdenek az IFLA munkájába bekapcsolódni.

A magyar résztvevők létszáma magasabb volt az eddigieknél. A delegációt MÁTRAI László akadémikus, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke vezette. Főleg az 1972. évi budapesti közgyűlés előkészítése végett utazott ki LÁNG Imre, a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályának h. vezetője és SZÉKELY Sándor könyvtárigazgató, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének titkára. GOMBOCZ István mint a Nemzetközi Kiadványcsere Bizottságának elnöke utazott a közgyűlésre. PAPP Istvánt, a KMK igazgatóját a British Council hívta meg. További magyar résztvevők: DÁCZER Éva, az OMKDK osztályvezetője, GAÁL Lászlóné, a Videoton gyár könyvtárosa, HAVASI Zoltán, a Szegedi Egyetemi Könyvtár igazgatója, JABLONKAY András, a Debreceni Orvostudományi Egyetem, JANKÓ Gézáné, a Számítástechnikai Koordinációs Bizottság munkatársa, PATEK Ferenc, a KGM MTTI főosztályvezetője, REICH Ferenc, a KGM MTTI munkatársa, valamint ZSIDAI József, a miskolci Műegyetemi Könyvtár igazgatója. S itt kell megemlítenünk RÓZSA Györgyöt is, aki mint az ENSZ genfi könyvtárának igazgatója vett részt a közgyűlésen.

A közgyűlés titkársága, amely ezuttal visszahuzódott, első alkalommal adta ki (először ideiglenes, majd a konferencia végén végleges formában) a be - ny u j t o t t d o l g o z a t o k jegyzékét, amiből megtudható, hogy 141 különféle dokumentumot, jelentést, dolgotat küldtek be a résztvevők angol nyelven. (Ezek kisebb részét franciául, oroszul és németül is kiadták.) Valószínű, hogy ez a szám szintén magasabb az eddigieknél. A küldöttek már a beiratkozásnál megkapták azokat a dolgotatokat, amelyekkel kapcsolatos bizottsági ülésekre írásban előre jelentkeztek.

Itt említem meg, hogy a konferenciának otthont adó könyvtári komplexum hatalmas, kör alakú elosztó termében nagy mennyiségű p r o p a g a n d a a n y a - g o t találhattak az ülésekre induló vagy kisebb megbeszéléseket folytató könyvtárosok, főleg persze az angol könyvtári életből, de Amerikából, az NSZK-ból, az NDK-ból is, sőt olasz és finn brosurák is akadtak; magyar sajnos egy sem. - Ugyanigy sajnálhatjuk, hogy szerény formában sem szerepeltünk legalább a könyvtáros-egyesületek k i a d v á n y a i n a k kiállításán, ahol egy romániai magyar könyvtárügyi kiadványt tettek ki a rendezők, nyilván érezve a hiányt.

A könyvtárral szomszédos hatalmas St. George's Hallban (mely a város központjának lehangsúlyosabb épülete) kiadói és könyvtártechnikai k i á l l i - t á s t rendeztek, amelyen néhány figyelemreméltó új reprográfiai gépet, a számítógépek alkalmazásainak eredményeit stb. lehetett - ha futólag is - tanulmányozni.

A VEZETŐSÉGI ÉS PLENÁRIS ÜLÉSEK

Az IFLA Elnöksége (Executive Board) a szokás szerint a megnyitó előtti vasárnap délelőtti ülést tartott, melyre meghívták LÁNG Imrét és SZÉKELY Sándort is, főleg a budapesti IFLA-konferencia megbeszélése végett. Elismertést váltott ki az a tény, hogy már az ülésre kivittük az 1972. évi konferencia előzetes angol nyelvű tájékoztatóját - ennek főbb pontjait az Elnökség meg is beszélte. A Tanácsadó Bizottság (Consultative Committee), vagyis a bővített vezetőség délutáni ülésén LÁNG Imre újból ismertette a budapesti tudnivalókat. Mind az Elnökség, mind a Tanácsadó Bizottság napirendjén egyébként az IFLA legfontosabb szervezeti problémái szerepeltek.

A lelépő F. MOHRHARDT amerikai alelnök helyére P.R. VOSPER-t (California, USA) választották meg. A tagdíjemelés kérdéséről a pénztáros tett jelentést - amiből kitűnt, hogy az emelés ugyan elkerülhetetlen, de az ellenállás mégis elég jelentős volt ahhoz, hogy a végleges döntést egy évvel elhalasszák.

Uj eljárást fogadtak el az új szekciók és alszekciók, bizottságok és albizottságok esetleges megalakítására nézve, amivel nyilván gátat kívántak vetni a túlságosan nagy számú munkacsoportok további szaporodása elé. Ugyancsak üdvözlendő szervezeti módosítás volt az, hogy az eddig határozatlan, alkalmi "tagság"-ból álló szekciókat és albizottságokat felszólították az u.n. állandó tanácsadó bizottságok megalakítására - hasonlóan az egyes szekciókban már működő grémiumokhoz. Mindezek a kis reformok, beleértve az IFLA működésének lényegi kérdéseivel eredményesen foglalkozó Program Kidolgozó Csoport megválasztásának új módszerét, szerintem mégis elmaradtak azoktól a mélyrehatóbb szervezeti változtatásoktól, amelyekre az IFLA hatásosabb működése érdekében nagy szükség lenne, és amelyeket nemrég már be is jelentettek.

Pontos volt ezeken a vezetőségi, majd záró plenáris üléseken az UNESCO elé terjesztendő kérések ügye. A javaslatok részben készen álltak, részben ott hangzottak el: a szakreferensek nemzetközi találkozója, az egyetemes bibliográfiai ellenőrzés terve, a disszertációk hozzáférhetőségére vonatkozó tanulmány, a könyvtári anyagok konzerválásának ügye, a fejlődő országok egyetemi könyvtárainak értekezlete, az INTAMEL kiterjesztése Indiára, a nemzetközi könyvtárosiskola felállítása stb.

Az IFLA vezetősége önálló munkacsoportot állított fel az UNISIST ügyének gondozására. Minthogy ezzel külön nemzetközi konferencia foglalkozik, az IFLA egyelőre csak a könyvtárak fontosságának fokozottabb hangsúlyozását és szervezettebb beépítésüket kérte az UNISIST szervezőitől.

Örömmel vehettük tudomásul, hogy az IFLA és a FID működésének koordinálása most már valamennyire láthatóan előrehaladt, amennyiben egyes párhuzamos bizottságok felvették egymással az érintkezést.

A megnyitó plenáris ülésen mondott beszédében H. LIEBAERS, az IFLA elnöke, először az IFLA univerzalitásával, vagyis a fejlődő országok bekapcsolódásával foglalkozott. Hangsúlyozta, hogy az IFLA nem lehet a nyugati módszerek megvalósításának eszköze a Harmadik Világban, mert ezekben az országokban sajátos helyi könyvtári munkamódszereket kell meghonosítani. Azután az új témát, az egyetemes bibliográfiai ellenőrzést (Universal Bibliographical Control) ismertette, mint olyan gyűjtőfogalmat, melyben a jövőben összefoglalják az IFLA eddig elért eredményeit a katalogizálás egységesítése, a bibliográfiai címléírás teljes szövegének tervezett szabványosítása, a nemzeti bibliográfiák szerkezetének és előállításának egységes rendszerű gépi előállítása, a megosztott katalogizálás stb. területén. Összefoglalta a Nemzetközi Könyvtárosok Programját mint olyan akciót, melynek legfőbb érdeme az lesz, hogy közelebb hozza egymáshoz a könyvtárral foglalkozó különféle szakmákat. Végül a liverpooli közgyűlés főtémáját, a könyvtáros szakma megszervezését érintve szólt a könyvtáros-egyesületek fontosságáról, a könyvtári szervezeteknek az UNESCO-hoz fűződő viszonyáról és más szervezeti problémákról.

V. ECCLES miniszter megnyitó beszéde nem merült ki általánosságokban, hanem nagyon is gyakorlati stílusban elemezte az új Brit Könyvtár tervét, a nemzetközi kiadványcsere és könyvtárközi kölcsönzés jelentős szerepét a nemzetközi könyvtári életben. Végül konkrét javaslatot is tett az ún. Nemzetközi Elszámlolási Bank nevű központ felállítására, amely a nemzetközi könyvforgalom lebonyolítását volna hivatva megkönnyíteni.

A megnyitó ülésen hangzott el az UNESCO képviselőjének beszámolója a világszervezet könyvtárügyi és dokumentációs munkájáról, valamint a pénztáros jelentése. A főtárgy beszámolóját ezuttal írásban kaptuk meg.

Az első nap délutánján került sor a főtéma, "A könyvtárosi szakma szervezete" referátumainak felolvasására - ez alkalommal is csekély érdeklődés mellett. Pedig A.H. CHAPLIN (British Museum) alapreferátuma pontos áttekintést adott a témával foglalkozó dokumentumokról, a könyvtáros-egyesületek fajtajáról és szerepéről, valamint magának az IFLA-nak és társszervezeteinek működéséről, illetve a továbbfejlődés problémáiról és várható tendenciáiról. Többen nyújtottak még be terjedelmes referátumokat erről a témáról, közülük G. LETHÈVE (Bibl. Nat. Párizs), B. PALMER (Libr. Ass. London), V.V. SZEROV (Művelődésügyi Minisztérium, Moszkva), K. DOMS és D.G. DONOVAN (Amerikai Könyvtáros Egyesület) nevét említjük. Saját országa könyvtári életének szervezeti problémáiról számolt be Etiópia, Ghana, Malaysia és Tajvan képviselője. Az ide tartozó terjedelmes anyag részletesebb tanulmányozást érdemelne. (Sort keritünk rá! - a szerk.)

A záró plenáris ülésen többek között elfogadták az UNESCO által átküldött ún. Apartheid-javaslatot, s külön munkacsoportot alakítottak a fejlődő országok ügyeivel való foglalkozásra, a szekciók idevágó munkájának koordinálására.

SZEKCIÓK ÉS BIZOTTSÁGOK

A nemzeti és egyetemi könyvtárak szekciója két ülést is tartott, a hallgatóság száma is nagy volt, mégis az elszürkülés jelei mutatkoztak a szekció munkájában. K. GARSIDE (London) a főtémához igazodva a nagy tudományos könyvtárak munkatársairól írt, és azt javasolta, hogy ezek az országos könyvtáros-egyesületeken belül alkossanak külön szervezeteket.

C. REEDIJK (Hága), a Szekció elnöke végre elkészítette a régen szétküldött körözüvény alapján a nagy tudományos könyvtárakban folyó könyvtörténeti és kézirat kutatásokról szóló jelentését. - Az ülés központjában a nemzeti könyvtárakban folyó tervező és költségvetési munka állt. B. KANYEVSZKIJ (Lenin Könyvtár), T.R. BUCKMAN (USA), E. DENNERY (Párizs) és F. DE FRIEZE (Brüsszel) olvasták fel ide vonatkozó referátumaikat - szinte visszhang nélkül. Ismertető jellegű referátumok érkeztek jugoszláv és izraeli részről.

Az egyetemi könyvtárak alszekciójának munkájában a magyar küldöttek közül MÁTRAI László vett részt, aki tagja az Állandó Tanácsadó Bizottságnak. A referátumok közül B.J. ENRIGHT-é említendő, aki az új audiovizuális eszközök térhódításának hatásairól beszélt a hagyományos nagy könyvtárak szempontjából. Az alszekció határozatban kérte az UNESCO segítségét a disszertációk hozzáférhetőségéről kiadandó brosurához, az egyetemi könyvtárak hatékonyságának felméréséhez, végül a fejlődő országok egyetemi könyvtári értekezletének összehívásához. MÁTRAI László javaslatot nyújtott be az alszekció jövő évi budapesti programjához.

A közmüvelődési könyvtárak szekciója egyrészt a főtémához kapcsolódott, másrészt folytatta a könyvtári normák (állomány, épület, stb.) kidolgozását, ill. módosítását. PAPP István vett részt az ezzel foglalkozó munkacsoportban, mint ahogy bekapcsolódott már korábban is az UNESCO 1948-ban kibocsátott Közmüvelődési Könyvtári Manifesztumának új megfogalmazásán dolgozó csoport tevékenységébe. Ezeket a problémákat rövidesen Magyarországon is megvitatják, mert pl. az utóbbi témában egyelőre nincs végleges megfogalmazás, a konzervatív és a modern nézeteket még nem sikerült egyeztetni.

Az ide tartozó - gyermek könyvtári, kórházi könyvtári - alszekciók ezuttal kisebb aktivitást fejtettek ki, bár különösen az utóbbi szekció szervezési munkája figyelmet érdemel. Érdemes megemlíteni az INTAMEL-t is (vagyis a nagyvárosi könyvtárak egyre önállóbbá váló szervezetét); ennek megalakítása G. CHANDLER nevéhez fűződik, aki külön nyomtatott brosurában számolt be az elmúlt 3 év működéséről. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nincs említve az együttműködő intézmények között.

A szakkönyvtárak szekciójához ugyan sok referátum érkezett, de a megfigyelőként résztvevő DÁCZER Éva szerint az aktivitás nem volt kielégítő.

Itt szerepelt ZSIDAI József referátuma a szakkönyvtárosok magyarországi helyzetéről, valamint KALMÁR Vera, SZEPESVÁRY Tamás és VAJDA Erik közös munkája a tudományos és műszaki könyvtárak helyzetéről az IFLÁ-ban. Ausztrál, finn, francia, lengyel és szovjet dolgozatok azt taglalták, hogy a tudományos és műszaki tájékoztatás terén milyen együttműködésre van szükség az általános gyűjtőkörű és a szakkönyvtárak között (a Medlars-program és a Marc-program alkalmazása, a gépesítés különböző fokozatai stb. kapcsán).

A társadalomtudományi könyvtárak alszekciójának működéséből RÓZSA György dolgozatát említem: "A társadalomtudományi könyvtáros szerepe a változó világban, vagy a két kultúra problematikája." Ide tartozik a földrajzi és térképészeti alszekció is; ez nem tartott ülést, de körözüvényben ismertette jövő évi budapesti programját.

A közigazgatási és parlamenti könyvtárak szekciójához egy hágai minisztérium könyvtárosa nyújtott be 2 dolgozatot, ezek főleg az egyes kormányzati ágak megfelelő informálásának kérdéseivel foglalkoztak.

A katalógizálási bizottságban mint az IFLA egész működésének egyik legfontosabb szervében ezuttal is élénk munka folyt. A vitaalapot M. GORMAN referátuma szolgáltatta az Egységes Bibliográfiai Leírás munkálatainak jelenlegi helyzetéről. E köré csoportosult H. HÖHNE, ill. A. STIPČEVIĆ jelentése a terjedelmes munkásságu szerzők címrendszóiról, ill. az új jugoszláv katalógizálási rendszabályokról. Új színfoltként egy malájföldi és egy indiai referátum a többnyelvű és többírású könyvtárak katalógizálási nehézségeit tárgyalta.

A nemzetközi kiadványcsere bizottságban GOMBOCZ István elnök beszámolt a moszkvai határozatok végrehajtásáról, majd a távollevő P. GENZEL-nek (Berlin, NDK) a gyűjtőküldemények rentabilitásáról irandó tanulmányát ismertette. Ezt követte B. KANYEVSZKIJ (Lenin Könyvtár) előadása a nemzetközi kiadványcsere irodalmának készülő bibliográfiájáról, végül M. SCHILTMAN titkár jelentése a szakértők listájáról. A bizottság ezután 11 tagú Állandó Bizottságot választott. A második ülésen az 1972 tavaszán UNESCO-támogatással Bécsben rendezendő szakértői értekezlet napirendjét vitattuk meg. R. FIEDLER (Bécs) és a titkár számoltak be az egy éve folyó előkészületekről. Számos felszólalás során többek között olyan problémák merültek fel, mint a téma összekapcsolása a könyvtárközi kölcsönzéssel, az értekezlet Európára való korlátozása stb.

A hivatalos kiadványok bizottságában ismertették az európai könyvtárakban található afrikai kiadványok központi katalógusának első változatát, majd R.A. CHRISTOPHERS (London) a British Museum hivatalos kiadványcseréjéről számolt be. Szóba került a régi "kérdőív-akció" is, majd V. POPOV (Szófia) személyében új kelet-európai összekötőt választottak.

A központi katalógusok és könyvtárközi kölcsönzés bizottsága meghallgatta B.A. SZEMENOVKER referátumát a gépi uton olvasható katalógusok és a központi katalógus közti viszonyról, majd vitatták, hogy változtassanak-e - a National Lending Library javaslatára - az eddig használt kölcsönzési formán.

A sorozatok és periodikumok bizottságának munkája élénk volt. Itt is a gépesítés kérdése, a nemzetközi szabvány sorozatszám ügye, a sorozatok katalogizálása, a felméréseknek a napilapokra való kiterjesztése szerepelt a programon. Tervezik a folyóirat-repertóriumokról nemrég kibocsátott könyv új kiadását is.

A statisztikai bizottság munkájából kiemelem O. LÖHTMANN (NSZK) jelentését, melyben beszámol az IFLA, a FID és az ISO által a könyvtárügy szabványosítása terén elért eredményekről.

A könyvtárosképzési bizottság a különféle nemzeti képzési rendszereket a könyvtártudományi kutatások ágaival hozta összefüggésbe, több előadás keretében.

A gépesítési bizottság ismét sok érdeklődőt vonzott. R.E. COWARD (Anglia) a British National Bibliography gépi előállítását ismertette, W. LINGENBERG (NSZK) a nyugatnémet automatizálási rendszerek központi szervezéséről számolt be. V. NAKLADALOVA (Pozsony) az információk gépi válogatásához szükséges osztályozási rendszer kiválasztásáról adott be egy dokumentumot.

Az építési bizottságban a lelépő J. BLETON elnök számolt be az utóbbi 5 év munkájáról. Elhatározták, hogy 1973-ban értekezletet hívnak össze Rómában a nemzeti könyvtárak épülettervezési kérdéseinek megvitatására.

A bibliográfiai bizottság G. POMASSI vezetésével ezuttal is aktív volt. Az alaptémához ("A bibliográfiai munka tervezése, koordinálása, lebonyolítása") I. BAGROVA (Szovjetunió), G. SILVESTRI (Ausztria), L.M. PETERS (Hollandia) és Q. MUMFORD (USA) szólt hozzá egy-egy referátummal. A bizottság határozatai szerint:

- a) a budapesti ülésen a bibliográfiát használók oktatásával fognak foglalkozni,
- b) tanulmányozzák a fejlődő országok bibliográfiai helyzetét,
- c) jobb együttműködést alakítanak ki az IFLA többi bizottságával, az UNESCO bibliográfiai osztályaival, az UNISIST-tel stb.

A régi és ritka könyvek bizottsága folytatja a nemzetközi könyv- és könyvtártörténeti bibliográfia szerkesztését, és támogatást kér egy nemzetközi konzerválási központ felállításához.

A könyvtár elméleti és kutatási bizottság ezuttal is az aktív munkacsoportok közé tartozott. Az első ülésre meghirdetett témához, a nemzetközi könyvtári terminológia kérdéséhez sok neves szakember adott be egy-egy referátumot. (M. CASSATA, A. THOMPSON, I.M. SZUSZLOVA, T. NIELSEN, F. SCHICK, O.Sz.CSUBARJAN stb.) Az ezzel kapcsolatos határozat kimondja, hogy a most következő 2-3 év alatt az érintett nemzetközi szervezetek bevonásával készüljön egy összehasonlító könyvtári szakszótár. Ezt majd egy külön munkacsoport fogja gondozni, mely 1973-ban tesz jelentést. MÁTRAI László gondolatébresztő referátuma "Practice, knowledge and science" címmel hangzott el, hozzászólásként a másik témához, a könyvtártudomány helyének és szerepének kérdéséhez. A bizottság foglalkozott még a jövő évi programmal, a FID információelméleti bizottságával való együttműködéssel, és egy szűkebb körű állandó munkabizottságot hozott létre.

ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

Befejezésként néhány szót még az un. társadalmi programról és a rendezés színvonaláról, különös tekintettel az esetleg levonható tanulságokra.

Az Angol Könyvtáros Egyesület, Liverpool városa és az egyetem adott egy-egy elegáns, de nem pazarló fogadást, az egyik este pedig a kikötőbőlben táncos sétahajózásra is sor került. Az egész napos kirándulást két utvonallra terelték, de egy-egy utvonallal autóbuszai is csak a fontos pontokon találkoztak, egyébként a zsufoltság elkerülése végett más-más utszakason jártak. Csak így lehetett megoldani 700 ember egyidejű, zökkenőmentes utazását, étkezését. Megnéztük az észak-walesi Flint megye Mold nevű városkájában a modern közművelődési könyvtárat, amely megyei központként működik (magas foku gépesítés és szervezettség jellemzi), Manchester közelében egy másik modern városi könyvtárat, futólag Chester városát és a Tetton-kastélyt.

A liverpooli elszállásolást emyi vendég számára csak az igen szép parkos környezetben elhelyezett modern diákszállók egyágyas szobáiban lehetett megoldani, ahol a reggeli és esti főétkezéseket is igen jól megszervezték. Minthogy a szállók meglehetősen messze feküdtek a város központjától, a rendezőségnek naponta kétszer autóbusz-összeköttetésről kellett gondoskodnia.

Természetesen akadtak rendezési hibák is, de ha az IFLA budapesti közgyűlését a liverpooli színvonalon fogjuk megrendezni, akkor meg lehetünk majd elégedve.

GOMBOCZ István